

ป่าโคกหินลาดหนองคู-นาตุน หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า โคนาข้า หรือโคกแก่ง หรือโคกหินลาดนาข้า-นาตุน มีลักษณะสภาพป่าเป็นป่าเต็งรัง มีพื้นที่ประมาณ 2,500 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 4 ตำบล 19 หมู่บ้าน ในเขตตำบลนาข้า ตำบลบ้านหวาย ตำบลหนองคู อำเภอนาตุน และตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก อยู่ห่างจากจังหวัดมหาสารคาม ไปทางทิศใต้ประมาณ 54 กิโลเมตร

สภาพพื้นที่ป่าโคกหินลาด หนองคู-นาตุน

โคกหินลาด มาจากคำว่า โคก + หินลาด “โคก” เป็นชื่อเรียกพื้นที่ของชาวอีสาน ซึ่งมีลักษณะเป็นพื้นที่เนิน หรือพื้นที่สูง ที่มีป่าโปร่งขึ้น “หินลาด” หมายถึง หินดินแดงที่ลาดเป็นพื้นได้ผืนดินทั่วบริเวณพื้นที่ป่า ชาวบ้านบางกลุ่มเรียกพื้นที่ป่าโคกหินลาดว่า

“

โคกแก่ง

”

เนื่องจากมีแก่งหรือแอ่งน้ำขนาดใหญ่อยู่ ซึ่งเป็นจุดรวมรองรับน้ำในพื้นที่ป่าโคกฯ นอกจากนี้ในป่าโคกยังมีลักษณะพื้นที่แบบอื่นๆ

ที่ชาวบ้านได้จำแนกและตั้งชื่อเรียกตามสภาพพื้นที่ที่พบเห็นไว้หลายชื่อ เช่น โสภดินแดง หอมพระธรรม หอมหินหล่อง และโคกม่วงหวาน เป็นต้น

สภาพพื้นที่ที่เป็นหินลาด พบเห็นได้ทั่วไปในบริเวณพื้นที่ป่าโคกฯ และแอ่งน้ำขนาดใหญ่ที่เป็นจุดรวมรองรับน้ำในพื้นที่ป่าโคกฯ และเป็นที่มาของชื่อโคกแก่ง

ป่าโคกหินลาดหนองคู-นาดูนในอดีต

ป่าโคกหินลาดหนองคู-นาดูน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506 และก่อนหน้านั้น เป็นป่าธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านได้กล่าวถึงป่าโคกหินลาดหนองคู-นาดูนในสมัยก่อนว่า เป็นป่าหนาทึบ การเข้าถึงพื้นที่บางบริเวณต้องอาศัยพรานหรือผู้เชี่ยวชาญการเดินทางจึงจะสามารถเข้าไปได้

ในอดีตพื้นที่ป่าโคกอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพรรณไม้ใหญ่น้อย เห็ดป่า และสัตว์ป่าหลากหลายชนิด เช่น ไก่ป่า กระรอก กระแต อีเห็น หมากจอก จอนฟอน

(

พังพอน

)

และนกชนิดต่างๆ ทั้งนกกด กาเหว่า และนกคุ้ม รวมทั้งแมลงนานาชนิด ชาวบ้านที่อาศัยอยู่โดยรอบได้อาศัยทรัพยากรดังกล่าวในการดำรงชีวิตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ต่อมาในปี

พ

.

ศ

. 2507

มีเจ้าหน้าที่จากสำนักงานป่าไม้ ได้เข้ามาขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชนในการร่วมออกสำรวจแนวเขตพื้นที่ป่าโคกฯ และชี้แนวเขตปักหลักเป็นป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งขณะนั้นพื้นที่ป่าโคกฯ ก็ยังคงความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติและมีแนวเขตชัดเจน

ปัจจุบันป่าโคกหินลาดหนองคู-นาดูน ก็ยังคงเป็นแหล่งพึ่งพาหาอยู่หากินของชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่

ช่วงวิกฤติของป่าโคกหินลาดหนองคู-นาดูน

จนกระทั่ง ในปี พ.ศ. 2516 ได้มีการตัดถนนเส้นทางบ้านค้อ-นาดูน ผ่านพื้นที่ป่าโคกฯ เป็นระยะทาง 6 กิโลเมตร ทำให้เกิดการแบ่งแยกพื้นที่ป่าตามธรรมชาติออกเป็น 2 ส่วน และถนนสายดังกล่าวยังถูกนายทุนต้มเกลือจากอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ใช้เป็นเส้นทางเข้ามาตัดไม้ใหญ่น้อยจากพื้นที่ป่าโคกฯ มีการนำรถบรรทุกมาขนไม้ออกไปเป็นจำนวนมาก เพื่อเป็นเชื้อเพลิงสำหรับการต้มเกลือขาย ผลพวงจากการตัดต้นไม้เป็นจำนวนมากส่งผลให้สัตว์ป่าค่อยๆ ลดจำนวนลงไปด้วย เนื่องจากขาดแหล่งที่อยู่อาศัย

ประกอบกับในปี พ.ศ. 2521 ชาวบ้านหลายหมู่บ้านได้รับการส่งเสริมให้ทำไร่ฝ้าย ไร่ปอ ไร่มันสำปะหลัง ทำให้เริ่มมีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพิ่มมากขึ้น มีการตัดไม้ ถางป่า เพื่อใช้เป็นพื้นที่ทำการเกษตร แม้กระทั่งเมื่อ 2-3 ปีที่ผ่านมา ในฤดูแล้งยังคงมีชาวบ้านบางกลุ่มเข้าไปลักลอบตัดไม้เพื่อนำไปก่อสร้างบ้านเรือน ส่งผลให้ทำให้ต้นไม้ใหญ่ค่อยๆ ลดจำนวนลง

ถนนสายที่ตัดผ่านป่าโคกฯ จนทำให้พื้นที่แบ่งแยกออกเป็น 2 ส่วน

รู้ความหวังการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าโคกหินลาดหนองคู – นาตุ่น

อย่างไรก็ตาม ยังคงมีชาวบ้านบางกลุ่มที่ยังคงเห็นความสำคัญและมุ่งหวังที่อยากจะเห็นป่าโคกฯ ยังคงความอุดมสมบูรณ์ และคงอยู่ให้ลูกหลานได้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไป จึงได้รวมตัวกันก่อตั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าโคกหินลาดหนองคู - นาตุ่น และประสานความร่วมมือไปยังสำนักงานป่าไม้ จังหวัดมหาสารคาม เพื่อจัดตั้งและประกาศเป็นป่าชุมชน พร้อมออกข้อกำหนดบังคับเรื่องการอนุรักษ์ป่าได้สำเร็จในปี พ

ศ

. 2545

ปัจจุบันกิจกรรมของกลุ่มอนุรักษ์ฯ ยังคงดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องและเข้มแข็ง ประชาชนเริ่มเห็นพ้องกับแนวคิดกลุ่มอนุรักษ์ และเริ่มตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าว ผลจากการที่ชุมชนได้ดำเนินการอนุรักษ์มาอย่างต่อเนื่องทำให้ทรัพยากรธรรมชาติที่เคยหายไปเริ่มคืนกลับมา เช่น ไม้ป่า หนองน้ำ อีเห็น นกกต นกคุ้ม และสัตว์อีกมากมายเริ่มปรากฏให้เห็นอีกครั้ง ซึ่งถือเป็นแนวโน้มที่ดีต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

ศูนย์ปฏิบัติการป่าชุมชน ตำบลนาตุ่น สร้างขึ้นเพื่อเป็นจุดประสานงานเรื่องการอนุรักษ์ป่าโคกฯ